

En oupplyst Knut Carlqvist famlar i konspirationsteoriernas mörker. Det enda han hittar är sparbeting.

Batonger är dyra

Det konspireras inte i det här landet, förutom när Gustav III ska mördas. Inte ens det förresten. För om Gustav III mördades så är det ju möjligt att också Olof Palme mördades och han dog ju som bekant av en massiv infarkt när han inte mötte Christer Pettersson.

Finns ingen makt finns heller inget maktsmissbruk. Därför pratar vi inte om makt, utan om information, upplysning och demokrati. De som inte gillar vad vi säger är oinformerade, oupplysta och odemokratiska. Alla kan inte vara upplysta. Det är därför överheten har sina silkesvantar och sin press. Batonger är dyra.

Den 24 februari 1998 toppade Aftonbladet med rubriken: NI KAN INTE SKRÄMMA OSS TILL TYSTNAD. Det gällde även då nynazister, men inte bara.

Sex 20-åriga skinnskallar med en ("skarpladdad") kolsyrepipestol och en ("skarpladdad") pistolattrapp kan skrämra vem som helst i en mörk gränd, men det som riktigt skakade Aftonbladet var att statsåklagare Nils-Erik Schultz också hade låtit hänka tidningens reporter. Den "extremt våldsamma terrorgruppen" NS Stockholm som hade hotat Alexandra Pascalidou och Claes Cassel existerade inte. Fotona på nynassarna med rånarljuvor framför dörrar och villor hade tagits efter reporterns önskemål. Det var i så fall Aftonbladet som hade ägnat sig åt olaga hot. Chefredaktörerna Anders Gerdin och Rolf Alsing anklagade förstas Schultz för att vara en förtäckt nynasse-sympatisör.

De som inte gillar vad vi säger är oinformerade, oupplysta och odemokratiska.

Historien om Aftonbladets förra stora insats för demokratin berättas av Dan Josefsson i tidningen ETC (5/99). Läs den artikeln, om du så aldrig tagit i ett nummer av ETC förut och inte tänker göra det igen.

Det konspireras inte i landet. Men det hindrar inte Aftonbladet från att anklaga Schultz för att konspirera. Och tidningen går i land med det, den är tillräckligt inslyttad i makten och har tillräckligt med muskler för att få en illamående domstol att fria reportern. Uppsatset kunde inte styrkas bortom allt rimligt tvivel. Anders Gerdin förklarar efter hovrättens dom: Reportern är rentvård. Dessvärre berättar reportern annat för ETC.

För en månad sedan ställde Aftonbladets journalistklubb elva frågor till Anders Gerdin om NS Stockholm-affären. Den undrade bland annat hur reportern kunde ta emot oframkallad film av skinnskallarna och samtidigt påstå att bilderna från samma film hade cirkulerat sedan en månad tillbaka. Gerdin har inte svarat. Han har kastat sig ut i en ny kampanj.

Även desinformation bygger på korrekta element. Det är proportionerna som är fel. De anabola nynassarna är ett reellt problem, särskilt när de är packade. Något politiskt problem är de inte, de har inget stöd i befolkningen. Den tunga brottsligheten trakasserar vittnen och hotar polis och domstolar. Det är ett hot mot rättssamhället och har tilltagit i 20 år. I Stockholm försvinner vittnen för gott. Det rör sig främst om jugoslavisk och rysk mafia och annan etnisk organiserad brottslighet. Metoderna skvätter över till den tyngre svenska brottsligheten, som nu också organiserar sig efter etniska linjer. Förebilden är amerikansk, inte tysk.

Någon har beställt ett nazistiskt hot mot demokratin och den unge reportern effektuerar det. Ingen på redaktionen ställer en fråga. Han svarar mot ett önskemål. Nu försöker fyra chefredaktörer göra om numret genom att stapla än fler ägg. Samtidigt har den aktiva polisen i Stockholm halverats över en tioårsperiod och domstolarnas sparbeting ligger på 20 procent. På något sätt hänger det ihop.

9 december 1999
KNUT CARLQVIST

Misslyckat frieri

Victor Treadwell visar hur den irländska misstron mot britterna grundlades. Wilhelm Engström för oss tillbaka till Buckingham's dagar.

Att Sveriges medlemskap i EU knappast har varit någon lysande affär borde framgå av de ständigt återkommande jämförelserna mellan de olika ländernas ekonomiska utfall visavi unionen. Allt annat hade varit att betrakta som en sensation. Vad som i stället har orsakat en del höjda ögonbryn är att den relativa nykomlingen Irland har lyckats tillskansa sig så höga nettobidrag att landet har placerat sig i täten av EU-ligan.

Historia

Victor Treadwell
Buckingham and Ireland 1616-1628. A study in anglo-irish politics
Four Courts, 1999

Skärskådar man det irländska underret ytterligare, så är en av hemligheterna bakom landets framgångar att flera multinationella företag har etablerat sig på ön, sannolikt i förvisning om att landets gynnsamma företagsklimat möjliggör extra stora vinster. Det är onekligen frestande att observera hur pendeln har svängt från Stuarttiden då det multinationella konglomeratet England-Skottland-Wales snarast placerade Irland i stryckklass. De elisabetanska buckanjärernas framfart på den gröna ön är väl dokumenterad. På samma sätt har sentida historiker ställt Karl I:s vicekung - Thomas Wentworth, Earl of Strafford - vid skampålen som en exempellos roffare. Men vad som egentligen hände däremellan, under Stuart-erans första decennier, har i allt väsentligt varit höjtt i dunkel.

Treadwell upplyser

Detta svarta hål har nu fyllts av Victor Treadwells i form av en välskrivna bok med titeln *Buckingham and Ireland 1616-1628*.

George Villiers var son till en fattig lantjunkare. Trots det gjorde han kommetkarriär vid Jakob I:s hov och utnämndes år 1616 till hovstallmästare. Året därpå upphöjdes han till Earl of Buckingham och 1623 till hertig med samma titelära suffix. Vid denna tid befann sig England återigen på kollisionkurs med ärkefienden Spanien. Formellt gällde konflikten överhögheten över det Pfalziska hertigdömet, men motsättningarna hade djupare orsaker än så.

James I hade gift bort sin dotter Elisabeth till "Vinterkungen" Fredrik av Böhmen, som skulle bli den protestantiska evangeliska unionens ledare i 30-åriga krigets inledningsskede. James I ville till varje pris hålla England utanför ett europeiskt storkrig och sökte därför förmå sin son Karl att äkta en spansk prinsessa. Buckingham fick kungens uppdrag att åtfölja prinsen av Wales på en diplomatisk friarresa till Spanien. Det visade sig att de spjuveraktiga unga

Impopulära spanjorer. När James I ville gifta bort prinsen av Wales med en spansk prinsessa, slutade det med att Buckingham startade krig mot Spanien.

herrarna ganska snart kom på kant med det stela och formella spanska hovet varför Buckingham och prinsen till slut lämnade Spanien med oförättat ärende.

När kronprinsen återvände till Portsmouth och det blev bekräftat att äktenskapsplanerna hade omkullkastats gick det en suck av lättnad genom landet. Spanskfiendligheten stod vid det här laget på topp och Buckingham som läste stämningarna i parlamentets båda hus rätt slutade mot Spanien. Detta slutade emellertid med ett militärt fiasko och Buckingham ställdes inför riksrikt. Han lyckades dock krängla sig ur denna knipa och drog för andra gången ut i härnadståg mot spanjorerna innan han avsattes och mördades år 1628.

Buckingham's maktbas

Treadwells bok ger en ingående beskrivning av hur Buckingham utnyttjade avkastningen från sina irländska egendomar för att underlätta verksamheten vid makstens tinnar. Genom att systematiskt placera sina proselyter på centrala poster på Irland skapade sig Buckingham dessutom en viktig politisk maktbas. Missnöjet med Buckingham's framfart på den gröna ön nådde till sist parlamentets öron och när kraven på hans avgång tilltog i styrka, var det hans irländska affärer snarare än de militära misslyckandena som anfördes.

Ett av Treadwells intressanta avslöjanden i sammanhanget rör hur inflytelserika irländska påtryckargrupper agerade med betydande skicklighet under Karl I:s tid. I den begynnande kraftmätningen mellan kungahuset och parlament, som med tiden skulle övergå i ett

blodigt och utdraget inbördeskrig, eldades båda sidor av irländska lobbyister. Här fanns förslagna män av såväl protestantisk som katolsk bekännelse som utnyttjade hela intrigspelets register för att ge sina respektive sidor taktiska och strategiska fördelar.

Titlar gick till engelsmän

Treadwell ägnar åtskilliga möda åt att diskutera betydelsen av det belöningssystem som innebar att irländska titlar och pärskap ofta tilldelades engelsmän och skottar med föga mer än en nominell anknäring till Irland. Jakob I såg detta som ett viktigt steg mot skapandet av en transnationell "brittisk" överklass och uttalade också förhoppningen att de nyutnämnda pärerna skulle flytta till Irland och där bidra till öns blomstring. Planen var att på sikt kunna samla bördaristokratin från Storbritanniens olika landsändar i ett gemensamt överhus.

Men som så ofta slår de bästa planer slint. Många av de nyutnämnda irländska pärerna satte aldrig sin fot på Irland utan lät sina fogdar sköta den ekonomiska inbringningen från sina förlänningar. Systemet påminner i någon mån om den faktiska brandskattning som tyska fogdar gjorde sig skyldiga till i vårt eget land under medeltiden. Vad som ändå skiljer Buckingham från många av hans samtida var att han lät etablera en politisk och inte bara en rent ekonomisk intressesfär på Irland. Victor Treadwell antyder att detta var ett (bland många) skäl till hans popularitet och gunstlingskap hos James I och Karl I.

WILHELM ENGSTRÖM

Citatet

Om man var kolonist visste man att ens teknik var överlägsen indianernas. Man visste att man var civiliserad och att de var vildar. Men den överlägsna tekniken hade visat sig otillräcklig för att tvinga fram någonting. Indianerna höll sig för sig själva, skratade åt de överlägsna metoderna och levde av jorden i större överflöd och med mindre arbete än man själv. Och när ens eget folk började desertera för att leva med dem, blev det för mycket. Så man dödade indianerna, torterade dem, brände deras byar, brände deras majsält. Det visade att man trots sina misstag var överlägsen.

- Edmund Morgan, *American Slavery, American Freedom*, 1975